

ציפי פליישר : על אברם – אורטוריה על הולדת המונותיאזם, אופוס 72 (2011)

תפישה

אָבְרָם – כינוי לכוח העליון שמניע את כל המאמינים (הוא גם אברם בטרם אברהם של היהודים). זוהי הפראפרזה שלי על הולדת שלוש הדתות, הזווית ממנה אני רואה את ראשית המונותיאזם. הגשמי עכשיו משהו שתמיד רציתי לבטא, עומק ומסתורין (כגוֹגֵן כמוני) שטופי ריטואליה, גישה שלי לנושא הזה, ואני נוברת בתוך המהלכים ההיסטוריים בגדול. המילים אותן בחרתי מתוך מקורות ההגות בְנושא הן כעין נקודות הנעוצות באופן סטטי בחלל, ואנו מסתכלים בהן – כבפסיפס. הן תמיד משדרות מכל פינה, את אותו מסר בתוך תוואי אסתטי-דרמטי אותו יצרתי. הן מושתלות בתוך הטקסטורה גם בהתחשב ביישותן הסונורית. והכל מוגש כאן על השולחן לעיכול. המצאי המתופזר שלהן כאילו מבקש שִנְפִינִים אותן. המילים בעלות האופי הפונטיליסטי-פלסטי הן בדרך כלל בעברית, ונשתרבו מעט מילים ביוונית ובערבית. הקוֹדֶה מעלה סופית אל התודעה את שמו של הגיבור, מעלה אותו אל הגובה הראוי לו. הוא שרצה לדעת הכל. כל המילים מחוץ לשמו שלו נקשרות ליישותו בשלוש הדתות, למקום הפילוסופי-היסטורי ממנו הגיעו, עם ארבעה קודים של סימול: יהודי, נוצרי, מוסלמי, כוללני. לקודים האלה יש סימני שפה מוסיקלית. האופציה העכשווית המתקבלת ביותר על דעתי להדמיה היא של מאמינים משלוש הדתות הצובאים כולם על פֶתַח מְקֻדָּשׁ אחד של אותו אל מונותיאיסטי, צביאה שבחדווה, אקסטטי-פוזיטיבית.

תוואי

את המבנה הפורמלי של האורטוריה ניתן לתאר כזרימה של שש חטיבות אשר יש ביניהן חציצה קלה. יצרתי תוואי אסתטי-דרמטי וכך הוא נע: בתחילה נשמעת האקספוזיציה שמורכבת משתי חטיבות, השניה ממשיכה באופן אורגני את הראשונה; הראשונה נעה בטמפו איטי במיוחד לטובת "העיכול" והשנייה נעה בטמפו קצת מהיר יותר; שני קולות המקהלה מתפצלים בין שני האיפיונים של סיומות *a* ו-*i* . לדוגמא -

בפונמה <i>a</i>	ובפונמה <i>i</i>
גבורה, מכשלה,	אור כשדים, המאמינים,
אל עולם, אהבה,	אבי החוקרים, <i>pistis</i>
<i>logia khresthenta</i>	

ראייה, עקדה,
הפעבה

הרצף המתקבל אצל המאזין עשוי ליצור גרעיני אסוציאציה מתגוונים, מעניינים, אישיים.

בחטיבה השלישית פורצים המאמינים באוניסון אנרגטי – האקסטזה מצטלצלת מתוך מילים בסונוריות עם סיומת ut : אצטגנינות, פנימיות, התבוננות, השתוקקות, דבקות ועוד. גזרת הגורל תוקפת אותנו בחטיבה הרביעית. זו נבנית משני צמדי המילים המשקפים את הקונפרונטציה הדיכוטומית המתמיהה והמחרידה: הניגוד הגדול שבין אהבת הארץ (שמביאה למלחמות וניכור) לרדיפת שלום. מכות-החיקוי ב"אהבת הארץ" מפנות מקום לאחריהן לאווירת המחול ב"רדיפת שלום" שנכנסת בסיומה לסחרחורת, לחשק גדול. החטיבה החמישית בנויה כפרידה (*de ja vue*): אנו עוברים בעצם תקציר של היצירה ב-*moderato* נינוח. תחושת התפילה באווירת קדושה מתעצמת כתוצאה מהשימוש ההולך-וגובר ברקמות אוניסונו מוכפלות. לאחר התהליך הממושך ואזכורו, אנו נכנסים ל-Chorale Grave – הקודה, בה נשמע לראשונה שמו של אברם בלבד. כאילו יוצאים אנו אל אברם רק בסוף, מגיעים אליו לאחר הכנה גרנדיוזית. אנו בשלים לאחר שלמדנו את כל הסתמלויותיו, ורק אז הוא מופיע בכל יישותו הרוחנית בהידור גדול.

מדיום

בחרתי במדיום מקהלת הנשים השופע חום אנושי עם צבע מבריק, בליווי שלושת הנבלים שיש בהם מכל טוב: קדמוניות, אקזוטיקה, נשיות ומנעד החובק את הכל. הכינורות מיטיבים אף הם להשיב (מלשון נשב) רוח קדמונית, והם מצייתים היטב לתבניות הצליל; חמשת הנוגנים הצעירים בכינורות מסמלים את אותם הנמענים האקטואליים עדיין לכיוון שנתן אברם, כיוון שהופר.

עולם צליל

עולם ה-pitch ("תבניות הצליל") נאמן לטטרקורדים שעוצבו: הם תמיד עשויים משתי סקונדות + סקונדה מוגדלת/טרצה קטנה, בהשראת מקאם חיג'אז. הטיפול בהם אוחז בתוכו הזזות של מרכזי מפלסים פה, סול, מי, פה#.

כיאות לקדמוניות האקזוטית שלי, רווית האקורדים החלולים, אם יש פה ושם מודולציה – הרי שהיא מודולציה מלודית.

שתי הארות בתוספת

1. יסלחו לי המדענים (היסטוריונים, פילולוגים ועוד) שאני מערבבת עניינים, ומוציאה מילים ותולה אותן עם כוח רב בחלל. נכללים כאן גם אישי ובני' שאת מחילתם אבקש, ידענים גדולים; ואני לעומתם ידענית קטנה מאוד, ידעונית המגלה את הקסמים.
2. בעבודת המחול "אחד" של אליס דור-כהן (הועלתה במרכז האתני הרב-תחומי "ענבל", 8 בפברואר 2011) היה רצון לכַוֵּן לאחד, על אף הטרינו. ביצירתי האחד קיים, או לא קיים, והמציאות זורמת לדרכה. הרשות נתונה וטרם גילו צפונותיה.

ציפי פליישר

27.5.2011

עם סיום ההלחנה